

Gyógyszerészet 32. 87—88. 1988.

Kazay Endre-emlékplakett- és emlékérem

DR. LÁRENCZ LÁSZLÓ

Kazay Endre — kiváló magyar gyógyszerész — a hazai műszeres analitika úttörője volt. Emlékére már 1924-ben készült plakett, majd a Magyar Gyógyszerészeti Társaság 1968-ban új emlékérmét készítette. A szerző ezt a két alkotást ismerteti.

*

Kazay Endre gyógyszerész (1876—1923) kiválóságát kortársa *Bársony Elemér* a következőképpen méltatta: „Kialudt az alkotó szellem, amely egyformán nagy volt a tudománynak oly sok területén, s egyforma fényvel tudott alkotni a bölcsélet, a zeneelmélet és a szépirodalom berkeiben is” [1].

Kazayt behatóan foglalkoztatta a galenikumok és a gyógyszerkészítmények műszeres vizsgálata is. Refraktométert és polarimétert szerkesztett és értékes megfigyeléseket tett velük. Vizsgálta: függ-e a vegyületek színképe alkotórészeiktől, a refrakciós jelenségekből lehet-e következtetni az izomériára és a hidratációs folyamatok befolyásolják-e a folyadékok fénytörő képességét. Megállapította, hogy az alkálifémek atomsúlyuk arányában bal felé, a halogén elemek jobb felé idéznek elő forgatást. Kimondta, hogy elsősorban nem az asszimetriás szénatom körül elhelyezett atomcsoportok nagysága, hanem azoknak elektrokémiai jelleme dönti el az optikai aktivitás irányát és nagyságát. A szaklapokban megjelent munkái alapján megállapítható, hogy Ő volt a hazai műszeres analitika első úttörője [2].

Kazay az egyetem befejezése után 1903-tól munkatársa volt az osztrák gyógyszerészi szaklapnak a *Pharmazeutische Post*-nak, 1914—1918 között a *Gyógyszerészi Hetilap*, 1918-ban a *Gyógyszerészi Szemle* főmunkatársa. A Tanácsköztársaság alatt a gyógyszerterek felügyelője, 1910—1915 között a *REANAL* Finomvegyeszergyár elődjének a *GALENUS* Gyógy- és Vegyszergyárnak volt az igazgató-fővegyésze, ahol tevékenységével megalapozta a gyár jövőjét. Egyedüli magyar szerkesztőségi tagja volt 1920-tól haláláig az osztrák tudományos szaklapnak a *Pharmazeutische Monatshefte*-nek.

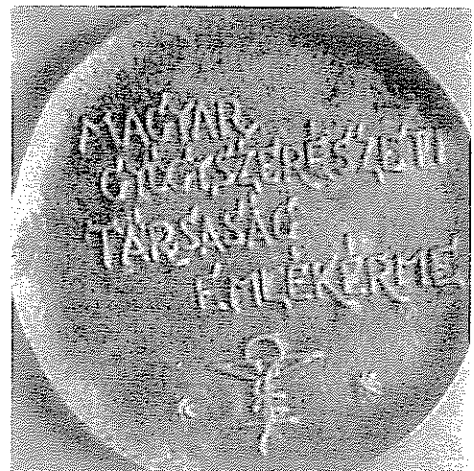
Még egyetemi tanulmányai előtt megírta a ma is egyedülálló négykötetes *Gyógyszerészi Lexikon*-t. Három munkája jelent meg könyv alakban, valamint több mint 200 tárcaközi munkája a különböző újságokban, szaklapokban. Halála előtt fejezte be „Kémiai műszavaink eredete és rendszertana, különös tekintettel a magyar és gyógyszerészeti vonatkozásokra” című munkáját, amely váratlan halála és a világgazdasági válság miatt nem jelenhetett meg.

„Valószínű, hogy ez a nem mindennapi ember nem tudott beilleszkedni a mindennapok keretébe. Több mint valószínű, hogy hiányzott belőle az ehhez szükséges »életrealitás« — emlékezett róla *dr. Végh Antal* [3].

A Magyar Gyógyszerészeti Társaság 1966-ban Kazay emlékét születésének 90. évfordulója alkalmával felújította és 1968-ban emlékérmét készíttetett. A Kazay Endre-emlékérem 78 mm átmérőjű, köralakú, öntött bronz, az előlapján Kazay Endre arcképe látható, a hátlapján a „Magyar Gyógyszerészeti Társaság emlékérmé” felirat olvasható. Az érem *Mladonyczky Béla* szobrászművész alkotása [4, 5] (1., 2. ábra).

1. ábra. Az MGYT Kazay-emlékérmének előlapja

2. ábra. Az emlékérem hátlapja

Az emlékérmét a Magyar Gyógyszerészeti Társaság kiemelkedő, hosszú időn át tartó tudományos vagy társasági munka elismeréseként adományozza. Az elsőt 1968-ban dr. Végh Antal professzor kapta. 1969-ben dr. Mozsonyi Sándor és Kun Ferenc, 1970-ben dr. Fritz Gusztáv és Lázár Jenő, 1972-ben dr. Horváth Dénes és dr. Vastagh Gábor, 1974-ben dr. Ragetti János és dr. Zboray Bertalan, 1976-ban dr. Sárkány Sándor és Pillich Lajos, 1978-ban dr. Clauder Ottó, 1980-ban dr. Kedvessy György, 1982-ben dr. Láng Béla és dr. Zalai Károly, 1984-ben dr. Küttel Dezső kapott emlékérmét [6, 7].

Kazay Endréről korábban emléklakettet készített Kovács Ödön gyógyszerész (1879—1948), a Népjóléti Minisztérium illetve a budapesti Gyógyszerész Testület ügyvezető titkára. Az éremgyűjtők közlései alapján Kovács Ödön ezt a plakettet az 1930-as években készítette [6].

A dr. Baradlai J., Bársony E.: „A magyarországi gyógyszerészet története” című könyv II. kötet 592. lapján írták, hogy Kovács Ödön a gipszplakettet 1924-ben készítette. Kazay Endre leánya Kazay Adél (1909—1944) 1927. május 10-én Veresacsáról kelt levelében Blahó Mária nagynénjének Érsekújvárra azt írta, hogy „... Anyussal megnéztük Pesten az Apuról készült gipszplakettet... , amely elég tökéletes és szép alkotás volt...” Tehát a fentiek alapján egyértelműen kimondható,

hogy Kovács Ödön a Kazay-plakettet 1924-ben készítette és nem az 1930-as évek elején.

A Kovács Ödön által készített plakett 24×153 mm nagyságú gipsz, egyoldalas, téglalap alakú, Kazay jobbra tekintő képmásával. A mellkép alján „Kazay Endre” névfelirat olvasható [8. 9].

IRODALOM

1. Baradlai J., Bársony E.: A magyarországi gyógyszerészet története (1930), Budapest. — 2. Gyógyszerészeti Értesítő 1. (1904), Gyógyszerészeti Közlöny 741. (1904), Magyar Chemiai Folyóirat 152. (1904), 117 (1906), Gyógyszerészeti Értesítő 1. (1908), Magyar Chemiai Folyóirat 23. (1920). — 3. Larencz L.: Kazay Endre (1876—1923), Egészségügyi Dolgozó 1983. áprilisi száma. — 4. Zalai K.: 75 éves Richter Gedeon Gyógyszerárugyár, Gyógyszerészet 241, 246 (1976). — 5. Hegedűs L. írásbeli közlése alapján. — 6. Táplányi E. írásbeli közlése alapján. — 7. Huszár L., Varannai Gy.: Medicina in nummis, Budapest (1977). — 8. Táplányi E.: A legújabb gyógyszerészeti jutalom érmék, Az Érem 14. (1971). — 9. Varannai Gy.: A magyar gyógyszerésztudománnyal kapcsolatos érmék, Az Érem 351. (1966).

L. Larencz: „Endre Kazay” commemorative plaque and medal

Endre Kazay, the outstanding Hungarian pharmacist was the pioneer of the Hungarian instrumental analysis. A commemorative plaque has been issued in 1930 and in 1968 a new medal was made by the Hungarian Pharmaceutical Society. Author introduces both of them.

(Lakcím: Pécs, Jókai u. 51. fsz. 2. — 7622)

Érkezett: 1986. IX. 1.

FOGALMAZZUNK IGÉNYESEBBEN!

Ismét a kéziratokat lapozgatjuk. Visszatérő hiba (a múlt évi 10. számunkban már fölvetettük) a Krónika rovatba szánt szövegekben az, hogy a mondat belsejében nagybetűvel szerepel a „doktor” rövidítése, pedig ez helyesen dr. (Csak a mondat elején kezdjük nagybetűvel.) Úgy gondoljuk, helyes lenne e kis rovatunk szövegét a gépirónókkal is elolvasatni.

Könyvismertetőink gyakran átveszik az idegen „módi”, amikor a könyv árát így jelzik: DM 58,—; A pénznem rövidítésének azonban az összeg után van a helye: 58,— DM.

A „kötelező orvosi titoktartás mellett...” szöveget így javítottuk: „Kötelező orvosi titoktartással...”

Ugyancsak javítottuk (egyben egyszerűsítettük is) a következő fogalmazást: „...a gyógyszerek egyedi importtal történő beszerzésének útja...” — így: „...a gyógyszerek egyedi import beszerzésének útja...”

„Az alsó ponthatár 92 pont volt” — olvassuk a kéziratban. A „pont” szó ismétlése kiküszöbölhető: „Az alsó határ 92 pont volt”.

Nem tetszett ez a fogalmazás sem: „A dékán mondott nekik ünnepi beszédet”. Átiratunkban ez így alakult:

„A dékán köszöntötte őket”. (Lehetett volna így is: „A dékán szólott hozzájuk; ... mondott ünnepi beszédet” stb.)

„A témával kettő cikk foglalkozik”. Ez a hiba talán diktálással kerülhetett a kéziratba; természetesen „két cikk” a helyes.

„A berendezést Diesel motor működteti”; helyesen: „...dízelmotor...”

Többen fölvetették, hogy a szerzők címében (a dolgozatok végén) az irányítószámot miért nem a helység elé írjuk. Nos, gondolatmenetünk a következő: A posta a levelet így kéri címezni:

Szeged,
Postafiók 121
6701

Ezt a sorrendet követjük a címben is, folyamatos írással: Szeged, Postafiók 121 — 6701. (A postafiók száma és az irányítószám után csak akkor teszünk pontot, ha a mondat végére esik.)

Ha a címben a kerületet is föl kell tüntetni, akkor ezt így írjuk: Békéscsaba II., Só u. 24. — 5600.

Továbbra is várjuk a hozzászólásokat.

Láng Miklós